

Bijlage 1

BEVINDINGEN COMMISSIE VERKIEZINGSAANGELEGENHEDEN 2022

Inleiding

Op de verkiezingsdagen voor leden van de gemeenteraad en leden van en de wijkraden hebben de leden van de commissie in meerdere teams bezoeken afgelegd bij verschillende stembureaus in de stad. Ook zijn leden van de commissie aanwezig geweest bij het sluiten van een stembureau en de start van de stemopneming. Ongeveer 100 stembureaus zijn bezocht. Daarnaast hebben leden van de commissie op woensdagavond kennisgenomen van het afleveren van stembussen en bijbehorende bescheiden in Ahoy ten behoeve van de centrale stemopneming. Op donderdag 17 maart hebben leden van de commissie de centrale stemopneming bezocht in Ahoy en kennisgenomen van zowel het proces van de stemopneming als de stemopneming zelf. Tijdens de aanwezigheid vond de stemopneming voor de verkiezing van de leden van de gemeenteraad plaats op kandidaatsniveau.

Algemeen en rechtmatigheid

De commissie heeft bij haar rondgang gelet op het naleven van de bepalingen van de Kieswet (zoals aantal leden stembureau, controle stempassen, identificatie van de kiezer en een gemachtigde, inrichting stembureau e.d., borging van het stemgeheim en de mogelijke aanwezigheid van campagne-uitingen). Ook heeft de commissie de buitenruimte rondom de ingang van een stembureau geschouwd op de aanwezigheid van reclame-uitingen van politieke groeperingen.

De commissie heeft tijdens haar aanwezigheid in de stembureaus geen onrechtmatigheden geconstateerd die mogelijk erin zouden zijn op uitslag van verkiezingen.

Tijdens de rondgang heeft de commissie veelvuldig waargenomen dat er in de openbare ruimte op veel plaatsen nog campagne-uitingen aanwezig waren van politieke groeperingen of kandidaten die aan een van de verkiezingen deelnamen.

De commissie heeft tijdens haar rondgang voortdurend bijzonderheden aan de verkiezingsorganisatie gemeld en stelt vast dat meldingen voortvarend zijn opgepakt en waar nodig zijn omgezet in concrete acties.

Aanbevelingen c.q. opmerkingen

De commissie neemt de vrijheid om enkele aanbevelingen c.q. opmerkingen te doen waarmee in de toekomst mogelijk verbeteringen gerealiseerd kunnen worden.

Campagne-uitingen in het gebouw waarin een stembureau is gesitueerd

In enkele gevallen is geconstateerd dat er nog campagnemateriaal aanwezig was in het gebouw waarin het stembureau was gesitueerd. Het betrof met name materialen met betrekking tot de verkiezing van de leden van de wijkraden. Desgevraagd was de voorzitter veelal bereid de materialen te laten verwijderen.

Aanbevolen wordt in de instructie voor de voorzitters en de leden van het stembureau hier (meer) aandacht aan te schenken.

Campagne-uitingen binnen een straal van 50 meter van de ingang van een stembureau

Bij veel stembureaus hebben wij waargenomen dat er in de openbare ruimte binnen een straal van 50 meter van de ingang van een stembureau nog campagne-uitingen aanwezig waren van groeperingen of personen die aan de verkiezingen deelnamen.

De beleidsregels 'Reclame maken politieke partijen in verkiezingstijd' gaan ervanuit dat binnen een straal van 50 meter van de ingang van een stembureau geen reclame-uitingen van partijen of kandidaten meer aanwezig zijn op de dag van de verkiezingen. Vertegenwoordigers van politieke groeperingen waren veelal niet bekend met deze regels en ook de voorzitters van de stembureaus bleken niet van het bestaan op de hoogte te zijn.

Ook is gebleken dat de vertegenwoordigers van de politieke groeperingen in veel gevallen onvoldoende bekend waren dat er een stembureau is gevestigd op een bepaalde locatie. *Aanbevolen wordt in de aanloop naar de verkiezingen - bijvoorbeeld bij het inleveren van de kandidatenlijsten – meer aandacht te vestigen op de beleidsregels en een (voorlopig) overzicht van de locaties van de stembureaus beschikbaar te stellen aan de groeperingen die deelnemen aan de verkiezingen.*

Aantal stembureau locaties

Er waren 379 locaties met een stembureau waarvan een aantal gedurende drie dagen was geopend. Tijdens de rondgang is waargenomen dat het op veel locaties rustig of stil was. *Aanbevolen wordt nog eens kritisch te kijken naar het aantal stembureau locaties.*

Bemensing stembureaus

Op veel locaties werd voldaan aan de Rotterdamse norm van zes stembureau leden. De organisatie heeft veel inspanningen verricht om aan deze norm te kunnen voldoen wegens de vele afmeldingen rondom COVID-19. Op locaties waarbij al dan niet tijdelijk door omstandigheden slechts vier of vijf leden aanwezig waren verliep het verkiezingsproces naar behoren voor zover de commissie heeft waargenomen.

Aanbevolen wordt om voor stembureaus die op basis van eerdere ervaringen als minder druk kunnen worden aangemerkt te onderzoeken of volstaan kan worden met vier of vijf leden. Voor bureaus die in het algemeen als een druk bureau bekend staan wordt aanbevolen het aantal stembureau leden op zes te handhaven.

Toegankelijkheid stembureaus

Ondanks het feit dat stembureaus op enkele na alle de kwalificatie 'toegankelijk voor mindervaliden' hebben gekregen, is waargenomen dat op een aantal stembureaus er toch sprake was van bijvoorbeeld een drempel, (te steile) hellingbaan, klein trapje of smalle ingang. Ook de vindbaarheid van bepaald locaties vanaf de openbare weg was niet altijd voor iedere kiezer duidelijk. De banner was niet overal duidelijk aanwezig om de toegang tot een stembureau te markeren.

Aanbevolen wordt alle locaties voor een volgende verkiezing nogmaals te schouwen en te toetsen of deze aan de gestelde normen voldoen.

Communicatie voorlopige uitslag gemeenteraadsverkiezingen

Op woensdagavond is er door de burgemeester op een tweetal momenten een voorlopige uitslag gepresenteerd. Onduidelijk was of de gepresenteerde cijfers van dat moment gebaseerd waren op de feitelijke telling van dat moment of dat er een extrapolatie had plaatsgevonden, temeer daar er ook melding werd gemaakt van het aantal uitgebrachte stemmen op een politieke groepering. Bij de einduitslag bleken de aantallen stemmen per lijst soms aanzienlijk af te wijken. Dit heeft voor verwarring gezorgd. Het feit dat er sprake van een voorlopige uitslag is overigens wel duidelijk naar buiten gebracht.

Aanbevolen wordt om bij volgende verkiezingen duidelijk aan te geven dat er sprake is van extrapolatie en geen concrete aantallen stemmen te noemen maar alleen percentages.

Specifieke aanbevelingen c.q. opmerkingen naar aanleiding van de wijkraadsverkiezingen

Bekendheid wijkrazen en kandidaten

De commissie constateert dat meerdere kiezers onbekend waren met de wijkrazen en de te kiezen wijkraadsleden.

Aanbevolen wordt om de komende periode en bij de volgende verkiezingen meer aandacht te besteden aan de wijkrazen en de te kiezen kandidaten.

Stemming wijkrazen alleen in eigen wijk

Voor de wijkraad mag de kiezer alleen stemmen in de eigen wijk. In meerdere gevallen gaf dat ergernis voor kiezers die met een stempas voor een wijkraad in een verkeerde wijk wilde stemmen. Aannemelijk is dat een deel van de kiesgerechtigden daardoor geen stem heeft uitgebracht op een wijkraad. Ook de grenzen tussen de verschillende wijken zijn niet altijd even duidelijk voor de kiezer. Dit doet zich met name voor als een stembureau nabij de grens van twee wijken is gesitueerd.

Aanbevolen wordt te onderzoeken op welke wijze hieraan enigszins tegemoet kan worden gekomen.

De commissie denkt daar onder meer aan digitaal stemmen voor de wijkraden, of in een beperkt aantal stembureaus de mogelijkheid te openen om voor meerdere (aangrenzende) wijken te kunnen stemmen.

Volgorde op het stembiljet

Naar aanleiding van de beroepschriften bij het vaststellen van de geldigheid van de kandidaatstelling van de wijkraden heeft de commissie al aandacht gevraagd voor de hiërarchie op het stembiljet. De commissie is verheugd met de vermelding op het stembiljet en de kandidatenlijst dat de volgorde van de kandidaten door loting is bepaald maar vraagt zich af of dit voldoende is om duidelijk te maken aan de kiezers dat er geen enkele hiërarchie is bij de kandidaten.

Aanbevolen wordt om te analyseren of er een correlatie is tussen de positie op het stembiljet en de uitslag en om de mogelijkheden te onderzoeken hoe elke suggestie van voorkeur voor een bepaalde kandidaat door de positie op het stembiljet voorkomen kan worden.

Campagnevoering

De commissie constateert dat er enige onduidelijkheid was in hoeverre de 'beleidsregels reclame maken voor politieke partijen tijdens verkiezingstijd' ook van toepassing zijn voor de verkiezingen van de wijkraden waarbij het om het kiezen van personen gaat.

Aanbevolen wordt om voorafgaand aan de verkiezingen heldere campagnerichtlijnen mee te geven aan de kandidaten voor de wijkraden en deze voor zover mogelijk in overeenstemming te brengen met de geldige beleidsregels voor politieke partijen.

Door de indieners van zienswijzen is aandacht gevraagd voor de soms intimiderend ervaren wijze van campagne voeren door kandidaten voor de wijkraden.

Aanbevolen wordt om bij het bekend maken van de campagnerichtlijnen een loket aan te wijzen waar signalen over de wijze van campagne voeren kunnen worden gemeld opdat daar tijdig actie op kan worden ondernomen en zo nodig kandidaten kunnen worden aangesproken op de wijze van campagne voeren.

Bij een wijkraad is het door Wijk aan Zet beschikbaar gestelde campagnemateriaal zodanig bewerkt dat andere kandidaten zich benadeeld voelden.

Aanbevolen wordt voorzichtig te zijn met het beschikbaar stellen van campagnemateriaal door de gemeente om de schijn te vermijden dat de gemeente de kandidatuur van specifieke kandidaten ondersteunt.

Twee van de ingebrachte zienswijzen betroffen een klacht over de wijze van campagne voeren in de nabijheid van een stembureau door een van de kandidaten van de wijkraad waar door de voorzitters van het stembureau niet tegen zou zijn opgetreden. In het proces-verbaal van het stembureau is hierover niets vermeld.

Aanbevolen wordt zorgvuldig om te gaan met dergelijke klachten en hoor en wederhoor toe te passen. In de instructie van de voorzitters van de stembureaus kan extra aandacht besteed worden aan het vermelden van opmerkingen/klachten van kiezers over vermeende onregelmatigheden.

Rotterdam, 28 maart 2022.

De commissie verkiezingsaangelegenheden,

Jan-Willem Verheij

Robin de Roon

Jeroen Postma

Aart van Zevenbergen

Hans van Putten